

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוי זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"

מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

חזר בו מהסכמת אשתו לקניית מכונית לאחר שכבר פסקה את המחיר

הנידון

ראובן נשא ונתן עם שמעון ע"ד קניית מכונית ממנו, ואחרי שפרסם מודעות על מכירת המכונית היו לו הרבה קופצים, אך ראובן הקדים, אם כי טרם פסקו ביניהם מחיר קבוע, כי שמעון בקש \$9.000 וראובן רצה לתת רק \$8.600 כפי המחיר הנקוב. אשתו של ראובן שהמכונית מצאה חן בעיניה אחרי שהיתה כמעט חדשה, באה בדברים עם שמעון והסכימו על מחיר של \$8.800, ונתנה לשמעון \$100 דמי קדימה, וכתב חוזה, ולפני החתימה אמר שמעון המוכר שתתקשר עם בעלה, ולאחר שמסרה לבעלה בטלפון את פרטי החוזה אמר בעלה שאין לו זמן עכשיו כי הוא עסוק מאד, אבל כאשר הפצירה בו הרבה אמר לה "תעשי מה שאת רוצה", וזה היה ביום ששי אחה"צ. ובמוצש"ק בא ואמר לשמעון שאינו מסכים למחיר כזה, וביטל את הסכמתו לקנייה. אבל מחמת המחירים שהשתנו בינתיים פחתו הקונים, ובסופו של דבר מכר את המכונית לקונה אחר במחיר של \$8.600 ותובע ראובן להחזיר לו את מה ששילם כדמי קדימה בסך \$100, ושמעון תובע \$300 שהפסידה לו אשתו של ראובן, וגם שעפ"י החוזה התחייבה אשתו של ראובן בקנס של 10% אם הקנין יתבטל.

המקורות להלכה

הנה בחו"מ סי' רד סעי' א פסק השו"ע מי שנתן דמים ולא משך המטלטלין אע"פ שלא נקנו לו המטלטלין כמו שנתבאר כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל מי שפרע ואפילו לא נתן אלא מקלט הדמים. ובסי' ר סעי' ז: אין הרשות קונה ולא הכלי ולא משיכה ולא הגזזה א"כ פסק תחילה המידה ככך וכך אבל כל זמן שלא פסק אין לו שום נד שיקנה בו, דכל זמן שלא פסק לא סמכה דעת שניהם שמא לא יסכימו על הסכום וכו'. עכ"ל.

ובנידון דידן ראובן ושמעון לא באו לידי הסכמה על הסכום, אין שום נד שיקנה צו, ואפילו למי שפרע, כמבואר בס"י רא סעי' א' ובס"י רד סעי' ה' ו' וכו'. אלא דיג לדון כיון דאשתו של ראובן הסכימה על הסכום הרי יש כאן פסק ונתינת דמי קדימה, אבל כיון דשמעון עלמו אמר לה לאשתו של ראובן שתתקשר עם בעלה ראובן, הרי ידע שהיא רק שליה של ראובן בעלה לכה"פ מה שנוגע לחלקו של ראובן, ובשליח הלא פסק בשו"ע חו"מ ס"י קפז סעי' ז' דהמשלח יכול לחזור צו ואין לריך לקבל מי שפרע לא השליח ולא המשלח, והוא מעובדא דהוא גברא דיהיב זוזי לנדוניא דצי חמוה וכו', בצ"מ עד צ' וב"מ פ"ט מהל' מלוה ולוה ה"ה, ואינו מקבל מי שפרע בשליח שהרי המשלח אומר לתקן שלחתיך ולא לעוות וכו', אבל הגזר שנותן דמים בפירות והולו יכול לחזור, דבהדיא כה"ג חוזר בלא מי שפרע, דשליח אינו מקבל מי שפרע. ועי' בס"י דברי לוי לב"צ (בכת"י) כמה שהארכנו לבאר דברי הרמב"ם בזה. מ"מ כיון דעל חלקו של הבעל היא שליה ואין השליח ולא המשלח מקבלין מי שפרע ויכולים לחזור בהם, זה ודאי דגם על חלקו לא שייך מי שפרע, דגם המוכר לא מכר חצי מכונית, וקנין כסף שבטל מקלתו בטל כולו.

ואין לומר כיון שהסכים לה באומרו "תעשי מה שאת רולה", הרי הסכים גם על הסכום שהיא הסכימה, ויש כאן פיסוק דמים גם מלידו, מ"מ היא איננה רק שליה של הבעל לכה"פ מה שנוגע לחלקו, וכיון שיכול לחזור וגם היא יכולה לחזור על חלקו קנין שבטל מקלתו בטל כולו. ומה שכתנה דמי קדימה כיון דהקנין בטל מחמת החזרה, דבר פשוט הוא דלריך שמעון בעל המכונית להחזיר.

ולא דמי כלל להא דפסק בשו"ע חו"מ ס"י רז סעי' יא הנותן עירבון לחבירו וא"ל אם אני חוזר צי ערבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר צי אכפול לך ערבוניך, אם חוזר צו הלוקח קנה זה הערבות שהרי היא תחת ידו. וב"מ א': ויש חולקין וס"ל דאפי' אם חוזר צו הלוקח לא קנה המוכר אע"פ שהוא בידו, אסמכתא לא קניא. עיי"ש בפ"ת ס"ק יד. לא דמי לנידון דידן כלל, דהכא לאו משום אסמכתא דניס בזה, אלא משום דלא היה קנין בכלל, דקנין שבטל מקלתו בטל כולו כמבואר גיטין ט' א' בענין עלמך ונכסי.

אלא דמה שתובע שמעון ההתחייבות שבחזרה של 10%, ע"ז יש לדון ודאי דהוי אסמכתא. ובר מן דין, כיון דראובן לא חתם על החזרה אלא אשתו, והיא רק שליה על חצי של הבעל, ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי, אפילו אם נניח דמה שאמר "תעשי מה שאת רולה" הוי כהסכמה מלידו, מ"מ לא הסכים בשום אופן להתחייב הנסות. אלא רה על עלם ההנייה.